

Innst. S. nr. 160

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument nr. 8:46 (2002-2003)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om en handlingsplan for å øke sikkerheten for polititjenestemenn

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsrepresentant Jan Simonsen har den 14. januar 2003 fremsatt følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget en handlingsplan for å sikre bedre sikkerhet for polititjenestemenn, som blant annet inneholder forslag til minimumsstraffer for alle typer vold og trusler mot polititjenestemenn, og forslag om en vesentlig økning av maksimumsstraffene for drap på polititjenestemenn."

I begrunnelsen for forslaget vises det til at kriminaliteten som utføres i Norge er blitt langt hardere de siste årene. Det har skjedd en kraftig internasjonalisering, og kriminaliteten er blitt bedre organisert. Bruk av våpen er utbredt, og polititjenestemenn er oftere enn tidligere utsatt for alvorlige trusler og forsøk på bestikkelser.

Det er derfor viktig, etter forslagsstillerens oppfatning, at det treffes tiltak for å gjenvinne respekten for politiet, samtidig som politiet må få bedre beskyttelse. Regjeringen bør derfor snarest utarbeide en handlingsplan som kan gi polititjenestemenn økt personlig sikkerhet. Det finnes i dag vide strafferammer for vold og trusler mot polititjenestemenn, men ifølge Politiets Fellesforbund blir disse ofte ikke brukt av domstolene som idømmer urimelig milde straffer. Det bør derfor innføres høye minimumsstraffer for vold og trusler mot polititjenestemenn, og overlatt drap på polititjenestemenn bør medføre livsvarig fengselsstraff.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til at forslaget i Dokument nr. 8:46 (2002-2003) har vært forelagt Justisdepartementet for uttalelse. Justisministeren har gitt sin vurdering av forslaget i brev til komiteen av 31. januar 2003. Brevet følger vedlagt denne innstillingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er bekymret for den senere tids utvikling med økt bruk av vold og trusler mot politifolk og andre aktører i straffesakskjeden. Strafferettsapparatets evne til å bekjempe alvorlig kriminalitet svekkes dersom de ulike aktører ikke tør stå frem med sin kunnskap eller drive aktiv etterforskning. Flertallet ser det som svært viktig å sette i verk de nødvendige tiltak for å hindre den svekkelse av rettssystemet som dette kan medføre. Truende og voldelige forbrytere må ikke komme i en situasjon hvor de kan gjøre hva de vil uten at det får strafferettslige konsekvenser.

Flertallet vil vise til de tiltak og endringer som er gjennomført og de lovendringer som nå er på gang for å bekjempe denne typen kriminalitet.

Flertallet vil videre vise til straffelovkommisjonens forslag i NOU 2002:4 Ny straffelov. Høringsfristen gikk ut 1. mars, og det arbeides nå med å slutføre forslaget til ny straffelov. Strafferammene for drap, voldsforbrytelser og trusler blir her vurdert. Flertallet er enig med forslagsstiller i at dagens strafferammer for vold og trusler mot politiet er vide, og mener

derfor det ikke er noe akutt behov for en ytterligere utvidelse av disse.

Flertallet støtter på bakgrunn av dette departementets syn om at de spørsmål som er tatt opp i Dokument nr. 8:46 vurderes i forbindelse med arbeidet med ny straffelov og ikke som særskilt sak nå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser at vold og trusler om vold har blitt et stort problem i samfunnet. Både blant ungdomskriminelle og kriminelle gjenger har trusler blitt mer vanlig, og stadig grovere. Det å true noen på liv og helse er alvorlig. Trusler representerer ofte det første skrittet til å faktisk utøve vold. Norge har i de seneste årene fått et langt hardere kriminelt miljø. De kriminelle miljøene har også blitt mer organisert i sin form. En ser stadig resultatet av volden blant gjenger og fra personer som driver med torpedovirksomhet og lignende. Slik sett er det grunn til å ta trusler om slik vold mer alvorlig enn man tidligere har gjort.

Disse medlemmer har registrert at polititjenestemenn selv blir utsatt for alvorlige trusler. Truslene har i stor grad også rammet familiemedlemmer av polititjenestemenn, inklusive barn. Tjenestemenn og deres familie har blant annet blitt utsatt for mordbrann, sabotasje, skadeverk og forfølgelse. Flere tjenestemenn lever således i konstant frykt for seg og sin familie. Dette er ingen holdbar arbeidssituasjon for politiet, eller den enkelte tjenestemann.

Disse medlemmer mener at politiet er et meget viktig redskap for å bekjempe kriminalitet. Politiet har også som oppgave å gå inn i disse harde kriminelle miljøene for å oppklare kriminalitet og pågripe kriminelle. Samfunnet kan ikke tillate at følgen av at en polititjenestemann gjør jobben sin, er at han må leve i konstant frykt for seg og familien. Det kan ikke være slik at de som skal beskytte samfunnet mot kriminalitet selv må gå i dekning for de kriminelle. Dersom man aksepterer dette, har man gitt opp kampen mot den organiserte kriminaliteten.

Disse medlemmer ser ellers at politiets spesielle og særegne stilling i samfunnet tilsier at vold og trusler fremsatt mot politi og deres familie, for å hindre politiet i sitt arbeid, må straffes spesielt strengt. En ser tendenser til en utvikling i samfunnet hvor respekten for politiet har sunket. I dag opplever en ofte episoder som viser at når politiet kommer til åstedet blir de møtt med sjikane, vold og trusler. Denne utviklingen med stadig mindre respekt for politiet er svært uheldig. Vold og trusler mot politiet er en meget alvorlig sak. En minstestraft vil, etter disse medlemmers vurdering virke preventivt og i stor grad bidra til å gjenoppbygge respekten for politiet. Dette er viktig også i et vidt kriminalpolitisk perspektiv. Dersom man ikke får bukt med de til tider meget alvorlige truslene mot politiet, er det også nærliggende å anta at man på sikt vil få et rekrutteringsproblem til politiyrket. Ingen lønn kan kompensere for å leve i konstant frykt for seg og sine. De fleste vil tenke seg om både to og tre ganger før de går inn i et slikt yrke.

Disse medlemmer registrerer at bruken av minstestraft har vært et omstridt og omdiskutert virkemiddel. Likevel har det vært slik at Stortinget i lengre tid har gitt signaler om at straffen for en del forbrytelser må bli høyere. Stortinget har ingen instruksjonsmyndighet overfor domstolene, og bør heller ikke ha det. Følgen er at Stortinget i større grad må angi hvilken straff man ønsker for de enkelte forbrytelser. I de tilfeller hvor straffeutmålingene blir liggende under det nivå Stortinget ønsker, kan konsekvensen bli at Stortinget innfører en minimumsstraff. Disse medlemmer viser også til at politiets egen fagforening (Politets Fellesforbund) ønsker at det innføres en minstestraft for vold mot politiet som ett av flere virkemidler for å få bukt med voldsproblemene for politiet.

Disse medlemmer mener man bør vurderer å utvide kretsen av personell som faller inn under begrepet offentlig tjenestemann i straffelovens § 127 tredje ledd. Det avgjørende bør være at man utfører en oppgave som i stor grad kan likestilles med de persongrupper som i dag faller inn under bestemmelsen. Man bør her spesielt vurdere personer som utfører viktige samfunnsoppgaver, slik som blant annet verditransport og mulig fremtidig fangetransport. En bør også se spesielt på personer som har vakthold ved eller i bygg. Selv om disse ikke har politimyndighet, vil denne yrkesgruppen kunne komme opp i situasjoner hvor de vil ha et legitimt behov for den beskyttelsen man får gjennom straffeloven §§ 127 og 128. Avgjørende bør være at oppgavene gir et legitimt behov for en slik beskyttelse.

Disse medlemmer fremmer forslag i tråd med ovennevnte.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget en handlingsplan for å bedre sikkerheten for polititjenestemenn.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme konkrete forslag om innføring av minstestraft med ubetinget fengsel for lovbrudd i forhold til straffeloven § 127 om vold mot offentlig tjenestemann. En slik minstestraft bør ligge på over 6 måneder. Strafferammen bør også vurderes økt til 15 år.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen om at det fremmes forslag om innføring av en minimumsstraff og tilsvarende strafferamme i straffeloven § 128 om trusler mot offentlig tjenestemann.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å øke strafferammen for drap på polititjenestemenn til 30 år, med en minimumsstraff på 5 år ubetinget fengsel.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen også vurdere å utvide kretsen av personer som oppnår særskilt beskyttelse etter straffelovens bestemmelse om offentlig tjenestemann.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:46 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om en handlingsplan for å øke sikkerheten for polititjenestemenn – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 19. mars 2003

Trond Helleland
leder

Gunn Karin Gjul
ordfører

Jan Arild Ellingsen
sekretær

Vedlegg

Brev fra Justisdepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 31. januar 2003

Dok. nr. 8: 46 (2002-2003)

Jeg viser til udatert brev frå justiskomiteen, mottatt her 27. januar 2003, hvor komiteen ber om departementets syn på forslagene i dok. nr. 8:45 (2002-2003) og dok. nr. 8:46 (2002-2003). I brevet her vil jeg kommentere forslaget i dok. nr. 8:46. Forslaget i dok. nr. 8:45 vil bli behandlet i et eget brev.

Utviklingen med økt bruk av vold og trusler mot politifolk og deres familier er bekymringsfull og må tas alvorlig. Også andre av aktørene i straffesaker, som vitner og dommere, er mer utsatt for vold og trusler nå enn før. Departementet har derfor i flere år arbeidet med tiltak for å motvirke denne formen for kriminalitet. Blant annet har departementet foreslått en rekke lovendringer:

- I 2000 ble det på bakgrunn av forslag i Ot.prp. nr. 40 (1999-2000) vedtatt en ny § 132 a i straffeloven om skjerpet straff for den som utøver vold eller trusler mv. mot aktørene i straffesaker. Straffebudet skal blant annet verne ansatte i politiet og påtalemyndigheten. Samtidig ble det vedtatt nye regler som åpner for anonym vitneførsel. Samtidig ble adgangen for politivitner og andre vitner i en straffesak til å unnlate å oppgi hvor de bor eller arbeider utvidet.
- Justisdepartementet fremmet i Ot.prp. nr. 117 (2001-2002) forslag til endring i politiloven om bruk av fiktiv identitet. Forslaget ble vedtatt ved lov 20. desember 2002 nr. 107. Fiktiv identitet vil blant annet kunne gis til polititjenestemenn og andre i deres husstand som står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet
- I Ot.prp. nr. 24 (2002-2003) har departementet fremmet forslag til endringer i straffeloven om begrensninger i adgangen til dokumentinnsyn og bevisførsel. Et hovedformål er å øke vernet mot bruk av vold og trusler overfor aktører i straffesaker.
- Departementet sendte i desember 2002 på høring forslag til lovtiltak for å bekjempe organisert kriminalitet, hvor det blant annet foreslås straffeskjerpelse for alle typer av organisert kriminalitet. Økte strafferammer vil også utvide adgangen til å bruke utradisjonelle etterforskningsmetoder.

I november 2001 nedsatte Justisdepartementet en arbeidsgruppe under ledelse av Politidirektoratet som skulle se på tiltak for å beskytte vitner og andre aktører i strafferettspleien mot trusler og represalier. Arbeidsgruppen fremsatte forslag til beskyttelsestiltak i sin rapport som ble avlevert i mai 2002. Justisdepartementet besluttet at arbeidsgruppens forslag skulle iverksettes med umiddelbar virkning så langt det var praktisk mulig og at de skulle få status som nasjonale retningslinjer for vitnebeskyttelse.

Departementet har også tatt initiativ til et nordisk samarbeid om vitnebeskyttelse. I mars 2002 ble det avholdt et nordisk møte i Oslo om samarbeid om vitnebeskyttelse. Samtlige nordiske land var representert på dette møtet, som ble arrangert av Politidirektoratet. Samarbeidet videreføres nå av de nordiske rikspolisjefene.

Justisdepartementet arbeider for tiden med forslag til en ny straffelov på bakgrunn av Straffelovkommisjonens forslag i NOU 2002:4 Ny straffelov. Utredningen er på høring med frist 1. mars 2003. I arbeidet med ny straffelov vil også strafferammene for drap, voldsforbrytelser og trusler bli vurdert. En viktig del av Straffelovkommisjonens mandat var å vurdere hvor strengt de forskjellige lovbruddene skal behandles. Det ble fremhevet i mandatet at de ulike straffebudene må veies mot hverandre når strafferammene skal fastsettes. På denne bakgrunnen bør det i tiden fremover bare settes i gang arbeid med å endre strafferammer i enkeltstående straffebud i dagens straffelov hvis det er et påtrengende behov for det. Som det også fremheves i begrunnelsen for forslaget i dok. nr. 8:46, er dagens strafferammer for vold og trusler mot politiet vide. Noe påtrengende behov for å endre rammene før arbeidet med en ny straffelov er avsluttet, kan jeg ikke se at det er.

Norsk strafferett åpner ikke for å idømme fengsel på livstid. Dagens lengstestraff er fengsel i 21 år. Da Straffelovkommisjonens forslag ble sendt på høring, ba departementet om høringsinstansenes syn på om lengstestrafen for visse svært alvorlige forbrytelser bør heves til 30 år.

På denne bakgrunnen bør de spørsmålene som er tatt opp i dok. nr. 8:46, vurderes i forbindelse med arbeidet med ny straffelov og ikke som en særskilt sak nå.